

Η διερευνητική δραματοποίηση του παραμυθιού ως μέσο παιδαγωγικής διαδικασίας στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο.

Κυριακοπούλου Ελένη
Λάζαρη Μαρία

Εισαγωγή

« Βαθύτερο νόημα βρίσκεται στα παραμύθια που μου έλεγαν στα παιδικά μας χρόνια, παρά στην αλήθεια που μας διδάσκει η ζωή», έγραψε ο γερμανός ποιητής Σίλλερ (The Piccolomini III,4) και προηγήθηκε κατά πολύ από τους σύγχρονους ψυχολόγους στην επισήμανση του διδακτικού ρόλου του παραμυθιού.

Μία σειρά γνωστοί μελετητές, από τον Benfey και τον Leyen ως τον Propp, τον Bettelheim και το Soriano, μας έχουν πείσει με τις ενδιαφέρουσες εργασίες τους ότι δεν μπορούμε πια να θεωρούμε την ενασχόληση με το παραμύθι πάρεργο, αποτέλεσμα κάποιας συγκατάβασης. Ίσα- ίσα. Αυτό το λογοτεχνικό είδος, που προσδιορίζεται από απλότητα και παιδικότητα και που για αιώνες πολλούς πορευόταν στο περιθώριο της πνευματικής ζωής, διαπιστώθηκε πως κλείνει μέσα του τέτοια και τόσα δυναμικά στοιχεία, κουβαλά μαζί του τέτοιο και τόσο πλούτο ιστορικού, πολιτιστικού και ψυχικού φορτίου, που αξίζει κάθε ενδιαφέρον, κάθε προσπάθεια αλλά και κόπο για τη μελέτη, την έρευνα του και στη συνέχεια την ένταξή του στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το γεγονός ότι, ακόμα και ως όρος «παραμύθιον», συναντούμε το παραμύθι από την αυγή ακόμα του πνευματικού μας πολιτισμού ως τις μέρες μας αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, επιβεβαίωση της σπουδαιότητάς του και της πολυεπίπεδης προσφοράς του στο πλαίσιο της κοινωνικής και πνευματικής ζωής.

«Το παραμύθι είναι, έλεγαν οι Bolte, Polivka οι σχολιαστές των παραμυθιών των αδελφών Γκριμ, μια διήγηση δημιουργημένη με ποιητική φαντασία, παρμένη ιδιαίτερα από τον κόσμο του μαγικού, μια ιστορία θαύματος, που την ακούνε με ευχαρίστηση μεγάλοι και μικροί, έστω και αν δεν την θεωρούν πιστευτή»(Σακελλάριος 1995).

Η προσφορά του παραμυθιού στην ανάπτυξη του παιδιού

Πράγματι, «αν παρατηρήσουμε παιδιά την ώρα που ένας καλός αφηγητής αρχίζει να διηγείται ένα αληθινά μαγικό παραμύθι, εύκολα ανακαλύπτουμε ότι έχει αιχμαλωτίσει την προσοχή τους, από την αρχή. Το γεγονός αυτό φανερώνει ότι απ' την απλή κιόλας ανακοίνωση για έναρξη ενός παραμυθιού ξυπνούν μες στα παιδιά βασικές προσδοκίες ή ότι ένα θεμελιακό ενδιαφέρον παγιδεύεται από τις πρώτες κιόλας φράσεις. Αυτά είπε ο Walter Scherf στο 15^ο Διεθνές Συνέδριο για τη Νεότητα (Αθήνα 1976).

Πριν αναφερθούμε στο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το παραμύθι στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, αξίζει να δούμε την προσφορά του συνολικά, μέρος της οποίας αποτελεί και η ειδική χρήση που μας ενδιαφέρει εδώ.

1. Όπως παραδέχεται και ο Walter Scherf, εγγίζει προβλήματα της οικογενειακής ζωής και κυρίως αυτά που υποδηλώνουν ενδοοικογενειακές σχέσεις και συγκρούσεις ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς και ανάμεσα στα αδέρφια μεταξύ τους. Έτσι, το παραμύθι εκφράζει «τρόπους μύησης στην εξομάλυνση βασικών οικογενειακών συγκρούσεων. Σπρώχνοντας τα παιδιά στην απελευθέρωση από τους παλιούς ασφυκτικούς οικογενειακούς δρόμους, τα βοηθά να βρουν το

σωστό δρόμο προς την χειραφέτηση, αναπτύσσοντας τη δική τους ατομικότητα». Είναι σα να παρακολουθούν ένα σενάριο, που πραγματεύεται κάποια δικά τους προβλήματα και υπαγορεύει λύσεις, που μόνα τους δεν έχουν εμπειρία να βρουν.

2. Το παραμύθι βοηθά το παιδί να ξεπερνά τη φυσική, σωματική του ατέλεια και κατωτερότητα, σε σχέση με τους ενήλικους, να συμφιλώνεται με το σώμα του και να αποκτά εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Το παραμύθι του δίνει την ευκαιρία να ταυτιστεί με τον ήρωα του, που, αν και είναι δυνατό να βρεθεί κάτω από υπέρτερες δυνάμεις, μπορεί να καταφέρει, με την εξυπνάδα του ή τη βοήθεια κάποιου μαγικού μέσου, να τους ξεφύγει και να τους υπερνικήσει. Και, όπως λέει ο Bettelheim, ταυτιζόμενο με τον ήρωα του παραμυθιού, το παιδί μπορεί να αντισταθμίσει με τη φαντασία του και μ' αυτή την ταύτιση όλες τις ατέλειες, πραγματικές και φανταστικές, του δικού του σώματος. Συμφιλώνεται με τις αντιθέσεις. Διαπιστώνοντας επίσης, στην πορεία της διήγησης του παραμυθιού, ότι συχνά άτομα αδύναμα, περιφρονημένα ή αγνοημένα, κατάφεραν να επιβιώσουν και να επιβληθούν, είναι δυνατόν « να πιστέψει ότι και οι αδύνατοι μπορούν να πετύχουν στη ζωή» πράγμα που τα γεμίζει θάρρος και τα σπλίζει με αισιοδοξία για τη ζωή.

Είναι δυνατόν όμως το παραμύθι να αποτελεί κι ένα είδος αναπλήρωσης για το άτομο το αδύναμο μπροστά στην παντοδυναμία των στοιχείων της φύσης ή του κοινωνικού κατεστημένου. Η εξουθενωτική πίεση, που ασκούν αυτά πάνω του, αναπληρώνεται ή εξουδετερώνεται από τη δύναμη της θέλησης και της φαντασίας.

3. Το παραμύθι βοηθά το παιδί να ανεξαρτητοποιηθεί και να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του. Από τα πρώτα χρόνια της ζωής του αισθάνεται εγκλωβισμένο μέσα σε ένα κλειστό ολιγοπρόσωπο περιβάλλον, το οικογενειακό, που οριοθετεί και προσδιορίζει τη ζωή του με μια σειρά παροχές αλλά και πλήθος απαγορεύσεις. « Το παραμύθι περιγράφει με μορφή φανταστική και συμβολική τα βασικά στάδια ανάπτυξης και ανύψωσης σε μια ύπαρξη ανεξάρτητη». (Bettelheim) Δείχνει το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει το νεαρό άτομο για φτάσει στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του, πράγμα που αποτελεί γι' αυτό θέμα ζωτικής σημασίας. (Bettelheim 1976)

Συνοψίζοντας, για να τραβήξει μια ιστορία πραγματικά το ενδιαφέρον του παιδιού, πρέπει να το διασκεδάξει και να ξυπνά την περιέργειά του. Για να εμπλουτίσει τη φαντασία του, πρέπει να κεντρίσει τη φαντασία του. Να βοηθά να αναπτύσσεται η νοημοσύνη του και να βλέπει τις συγκινήσεις του. Να ανταποκρίνεται στις αγωνίες και τις εμπνεύσεις του. Να βοηθά να συνειδητοποιεί τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει υπαγορεύοντας του λύσεις στα προβλήματα που το απασχολούν και δίνοντάς του ευκαιρία να αποκτήσει εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στο μέλλον του. (Σακελλάριος 1995)

Η επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος χρειάζεται τη συνδρομή του εκπαιδευτικού, ο οποίος πρέπει να αποκτήσει θεωρητική γνώση, ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει το υλικό του και να οργανώσει την προσπάθειά του. Δική του ευθύνη είναι, επίσης, να επιλέγει το υλικό του και θα θέτει στόχους. Αυτό θα επιτευχθεί μόνο αν ευαισθητοποιηθεί όσον αφορά στη χρησιμότητα του παραμυθιού μέσα στην τάξη. Και δεν αρκεί να αντιμετωπίσει το αφηγηματικό γεγονός στο πλαίσιο της τυπικής εκπαιδευτικής διαδικασίας. Χρειάζεται κυρίως να ανιχνεύσει και τις κοινωνικές του προεκτάσεις.

Ένα άλλο που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι το αφηγηματικό γεγονός και η αποδοχή του μπορεί να συντελεστεί με επιτυχία εφόσον δεν ταυτιστεί με τη διδακτική πράξη, που λαμβάνει χώρα στην τάξη. Ουσιαστικός στόχος στην αρχή είναι η αποδέσμευση της φαντασίας των παιδιών από την τυποποιημένη διδακτική πράξη,

γεγονός που θα συνέτεινε στη δημιουργία κλίματος ενθουσιασμού, καθώς και στην απελευθέρωση των μη λογοκρατικών στοιχείων, ώστε να οδηγηθούν οι μαθητές στον πυρήνα της αφηγηματικής πράξης, στον κόσμο του παραμυθιού. Το παραμύθι για τους μαθητές είναι μια εναλλακτική πρόταση στο αυστηρά δομημένο ωρολόγιο πρόγραμμα. Αποτελεί το μέσο για να ξεφύγουν από την λογοκρατούμενη εκπαιδευτική διαδικασία και αυτή η, έστω προσωρινή, διαφυγή τους ηρεμεί και μπορούν να αυξήσουν τον αυτοέλεγχό τους (Σακελλάριος,1995).

Θεωρίες για το παραμύθι

Για πάρα πολύ καιρό κανένας δεν έπαιρνε στα σοβαρά το παραμύθι. Πολύ περισσότερο δε σκεφτόταν να ασχοληθεί με αυτό και να αναρωτηθεί από πού ξεκίνησε αυτό το δημιούργημα του λαϊκού λόγου ,πώς διαδόθηκε και πώς διατηρήθηκε ανάμεσα στους αιώνες.

Η στροφή της προσοχής προς το περιφρονημένο αυτό λογοτεχνικό είδος άρχισε μόλις το ΙΘ΄ αιώνα από την εποχή που οι Γερμανοί αδελφοί Γουλιέλμος και Ιάκωβος Grimm συγκέντρωσαν τα λαϊκά παραμύθια της χώρας τους σε δύο τόμους.Οι δυο μεγάλες αυτές συλλογές, όχι μονάχα συγκέντρωσαν ένα μεγάλο πλούτο παραμυθίων, αλλά προσπάθησαν να δώσουν μια ερμηνεία για την καταγωγή τους. Σύμφωνα με αυτή οι θεωρίες για το παραμύθι είναι:

Ινδοευρωπαϊκή θεωρία.Είναι αυτή που διατύπωσαν οι αδελφοί Grimm.Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή ,η ινδοευρωπαϊκή φυλή , οι Άριοι, καθώς μετακινήθηκαν από τις χώρες των Ινδιών προς την Ευρώπη, έφεραν ,μαζί με τη γλώσσα τους και τη θρησκευτική τους μυθολογία και μια μυθολογία φυσιοκρατική ,με ανθρωπολογικά στοιχεία .

Ινδική θεωρία .Σύμφωνα με αυτή τα παραμύθια είναι παλιές αφηγήσεις των Ινδών ,που συντέθηκαν στους κλασικούς ινδικούς χρόνους πάνω σε παλιά μυθικά μοτίβα και ύστερα ,με τη μετακίνηση των λα.ων προς τα δυτικά ,ταξίδεψαν κι αυτά και διαδόθηκαν στις χώρες τις δυτικής Ασίας κι έφτασαν ως την Ευρώπη.

Εθνολογική πολυγενετική θεωρία Σύμφωνα με αυτή το ίδιο παραμυθιακό θέμα είναι δυνατό να παρουσιαστεί, ανεξάρτητα ,σε διάφορες χώρες και σε διαφορετικές εποχές

Φιλολογική θεωρία.Σύμφωνα με αυτή το λαϊκό παραμύθι έχει τις ρίζες του σε κάποιο γραπτό μνημείο των παλαιότερων χρόνων ,που ήταν, βέβαια ,ανώτερο λογοτεχνικά ,μα που πρόσφερε στοιχεία για τη σύνθεση του σχετικού λαϊκού δημιουργήματος.

Ιστοριογεωγραφική θεωρία. Οι οπαδοί της θεωρίας αυτής ,ξεχωρίζουν από διάφορες εθνικές παραλλαγές του κάθε παραμυθιού όσες είναι πιο αρτιωμένες κι έπειτα ,αναλύοντας και συγκρίνοντάς τες μεταξύ τους ,προσπαθούν, με βαση όχι μόνο τη λογοτεχνική τους πληρότητα αλλά και τα πραγματολογικά ή πολιτιστικά τους στοιχεία να προσδιορίσουν την πατρίδα και το χρόνο της πρώτης σύνθεσής τους.

Η μυθολογική θεωρία .Κατά την οποία ,τα παραμύθια έχουν τις ρίζες τους σε πρωτόγονους παμπάλαιους κοσμογονικούς μύθους ,των οποίων αποτελούν προέκταση ή ελεύθερη ανασύνθεση.

Συμβολιστική θεωρία .Κατά τη θεωρία αυτή τα παραμύθια αποτελούν μακρινές απηχίσεις και μνήμες παλιών θρησκευτικών- παγανιστικών τελετουργιών ,από λατρείες απόκρυφες ,που διαδόθηκαν από μυημένουςσε αυτές ,κι είναι έτσι σα νοερά ταξίδια σε χρόνους πολύ μακρινούς.

Ανθρωπολογική θεωρία .Σύμφωνα με αυτή τα παραμύθια είναι επιβιώσεις από τη ζωή των πρωτόγονων λαών ,έτσι όπως διατηρήθηκαν στη μνήμη των ανθρώπων.

Η εκλεκτική θεωρία . Ηθεωρία αυτή παίρνει από όλες τις προηγούμενες ό,τι βρίσκει λογικό και ευλογοφανές.

Η ψυχαναλυτική θεωρία . Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή το άτομο ,από τη μικρή του ηλικία ,τείνει σε μιαν ανεξαρτοποίηση από τα άτομα στα οποία από τη φύση του είναι προσκολλημένο και στη δημιουργία μιας προσωπικότητας αυτόνομης και ανεξάρτητης, ικανής να ανταπεξέλθει μόνη της στις απαιτήσεις και τους κινδύνους της ζωής .Έτσι κιόλας αποκτά η ζωή του νόημα .<<Ο άνθρωπος , λέει ο Freud, δε μπορεί να δώσει ένα νόημα στη ζωή του παρά μόνο όταν αγωνίζεται με θάρρος ενάντια σε εκείνο που του φαίνεται πως είναι άνισα καταπιεστικό>>

Τα παραμύθια ,προβάλλοντας κάποιον αγνοημένον ή περιφρονημένον κι αδύνατο ήρωα που προσπαθεί να πετύχει πράγματα ακατόρθωτα , κάνουν το παιδί να πιστέψει ότι και οι πιο αδύνατοι μπορούν να πετύχουν στη ζωή .Το βοηθούν να απαλλαγεί από τις παιδικές του επιθυμίες εξάρτησης και να γίνει μια ύπαρξη, ανεξάρτητη,αυτοδύναμη. Έτσι ,έχουν για σκοπό όχι να προμηθεύσουν πληροφορίες πάνω στον εξωτερικό κόσμο, αλλά να βοηθήσουνστην εσωτερική ανάπτυξη του ατόμου.<<Το μαγικό παραμύθι δρα καθησυχαστικά ,δίνει ελπίδα για το μέλλον και περιέχει την υπόσχεση για ένα ευτυχές αποτέλεσμα >>(Σακελάριος Χ(1995).

Το παραμύθι ο Κοντορεβιθούλης

Το παραμύθι ο Κοντορεβιθούλης αρχίζει ρεαλιστικά. Οι γονείς είναι φτωχοί και στενοχωριούνται για το πώς θα φροντίσουν τα παιδιά τους. Τη νύχτα συζητούν τη δύσκολη κατάσταση τους και με ποιον τρόπο θα την αντιμετωπίσουν . Ακόμα και σε αυτό το επιφανειακό επίπεδο ,το λαϊκό παραμύθι μεταδίδει μια σημαντική αλλά δυσάρεστη αλήθεια :η φτώχεια και η στέρηση δεν βελτιώνουν το χαρακτήρα του ανθρώπου ,αλλά μάλλον τον κάνουν πιο εγωιστή, λιγότερο ευαίσθητο στα βάσανα των άλλων και έτσι επιρρεπή σε κακές πράξεις. Το παραμύθι εκφράζει με λέξεις και πράξεις αυτά που συντελούνται στο μυαλό του παιδιού. Ένα μικρό παιδί ,που ξυπνά στο σκοτάδι της νύχτας, νιώθει ότι απειλείται με πλήρη απόρριψη και εγκατάλειψη.Όταν οι γονείς εγκαταλείπουν τα παιδιά στο δάσος ο Κοντορεβιθούλης χρησιμοποιεί κατάλληλα την εξυπνάδα του και βρίσκει το δρόμο της επιστροφής. Τη δεύτερη φορά όμως επειδή είχε δεσμευτεί στην άρνηση και την παλινδρόμηση –την επιστροφή στο σπίτι –έχασε μεγάλο μέρος της πρωτοβουλίας και της ικανότητάς του να σκέφτεται καθαρά .Όταν ο Κοντορεβιθούλης βρίσκεται στο σπίτι του δράκου αναγνωρίζει ότι για να επιβιώσουν αυτός και τα αδέρφια του θα πρέπει να αναπτύξουν πρωτοβουλία, να καταστρώσουν ένα σχέδιο και να δράσουν έξυπνα. Πρέπει να αντικαταστήσουν την υποδούλωση στις πιέσεις του Εκείνου με τη δράση σε συμφωνία με το Εγώ.

Συμβολικά το πατρικό σπίτι –πολύ κοντά σε ένα δάσος – και το μοιραίο σπίτι στα βάθη του ίδιου δάσους ,είναι στο ασυνείδητο επίπεδο οι δυο όψεις του πατρικού σπιτιού: εκείνη που ικανοποιεί και εκείνη που διαψεύδει τις προσδοκίες. Πολύ σημαντικό στοιχείο στο παραμύθι είναι η έννοια της συνεργασίας. Ο Κοντορεβιθούλης μαζί με τα αδέρφια του δένουν το δράκο και τον παραδίδουν στο βασιλιά ,πράγμα που δείχνει στα παιδιά ότι καθώς μεγαλώνουν, πρέπει να στηρίζονται όλο και περισσότερο στους συνομηλίκους τους για αμοιβαία βοήθεια και κατανόηση. Αυτό ενισχύει την κύρια ιδέα της ιστορίας ,που προειδοποιεί εναντίον της παλινδρόμησης και ενθαρρύνει την ανάπτυξη προς ένα ανώτερο επίπεδο ψυχολογικής και διανοητικής ύπαρξης. Αφού ξεπεράσει κάθε συναισθηματική εξάρτηση ο Κοντορεβιθούλης και τα αδέρφια του είναι έτοιμα να ζήσουν

ευτυχισμένα με τους γονείς τους .Το παραμύθι με την εξύψωση του διαφορετικού βοηθά το παιδί να ξεπεράσει τη σωματική του ατέλεια και κατωτερότητα και να συμφιλιωθεί με το σώμα του. Επέρχεται μια ισορροπία μεταξύ του μικροσκοπικού σώματος και του ισχυρού πνεύματος .

Το παραμύθι ο Κοντορεβιθούλης βοηθά τα παιδιά της σχολικής ηλικίας να αποκτήσουν εμπιστοσύνη ότι μπορούν κάποια μέρα να τα βγάλουν πέρα με τους κινδύνους του κόσμου καθώς και με τους φόβους τους. Ενθαρρύνει το παιδί να εξερευνά μόνο του ακόμη και τα πλάσματα της αγχώδους φαντασίας του ,γιατί αυτού του είδους τα παραμύθια το κάνουν να νιώθει εμπιστοσύνη ότι μπορεί να υπερνικήσει όχι μόνο τους πραγματικούς κινδύνους για τους οποίους τους έχουν μιλήσει οι γονείς τους, αλλά ακόμη για τους εξαιρετικά διογκωμένους κινδύνους που φοβάται ότι υπάρχουν . (Μπετελχάιμ Μ.(1995).

Οροθέτηση της διερευνητικής δραματοποίησης

Ο όρος στη θεατρολογική βιβλιογραφία αποδίδεται ως μεταγραφή αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό, με σκοπό τη σκηνική του παράσταση. Όσον αφορά στη θεατρική αγωγή στην εκπαίδευση ,η δραματοποίηση με την παραπάνω έννοια έχει αποτελέσει ,επίσης ,κυρίως στο παρελθόν, μια από τις βασικές προσεγγίσεις, προσανατολισμένη στο ανέβασμα θεατρικών παραστάσεων. Έξαίρεση στην παραπάνω πρακτική αποτέλεσαν ελάχιστοι πλην όμως εμπνευσμένοι παιδαγωγοί, που υιοθετώντας τις αρχές του σχολείου εργασίας αξιοποίησαν τη δραματοποίηση .βλέποντας τη περισσότερο ως κοινωνική ,διερευνητική και αυτοσχέδια διαδικασία ανάπτυξης της εμπειρίας και αυτοέκφρασης ,παρά παράσταση . Ιδωμένη μέσα από μια νέα αντίληψη, η διερευνητική δραματοποίηση συνιστά διαδικασία βιωματικής διερεύνησης του φαινομένου της ζωής και της ανθρώπινης εμπειρίας μέσω της σύμβασης του ρόλου , με σκοπό την αλλαγή στην κατανόηση του κόσμου και της θέσης του ανθρώπου σε αυτόν . Έτσι εμπλουτισμένη πλέον ,αποκτά ουσιαστικότερο μαθησιακό χαρακτήρα και μπορεί να ανταποκριθεί στο αίτημα για ένα σχολείο ‘μοχλό κοινωνικής αλλαγής ’, αποτελώντας γνήσια καλλιτεχνική και παιδαγωγική διαδικασία..

Μιλώντας για διερευνητική δραματοποίηση, δεν εννοούμε τη μεταγραφή αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό και τη μετέπειτα σκηνική του παρουσίαση –αν και αποδεχόμαστε αυτή τη διαδικασία ως δημιουργική προσέγγιση – διότι σε αυτή δε δίνεται έμφαση στη διερεύνηση της μυθοπλασίας μέσω αυτοσχέδιας δράσης και στοχασμού ,στοιχεία βασικά στην ανάπτυξη μιας ερευνητικής και παιδαγωγούσας δραματοποίησης στην εκπαίδευση. Αντίθετα η διερευνητική δραματοποίηση,δίνοντας έμφαση στη διαδικασία, δημιουργεί τις προϋποθέσεις σε ένα περιβάλλον ‘εντονης αλληλόδρασης να χτίσει η ομάδα τη δική της ιστορία ,να τη ζωντανέψει μέσα από τη δράση ,να στοχαστεί πάνω σε αυτή και να αξιολογήσει τις ποιότητες της βιωμένης εμπειρίας της . Το κείμενο ή το ερέθισμα που αξιοποιούν τα παιδιά ,στη συγκεκριμένη περίπτωση το παραμύθι ο Κοντορεβιθούλης ,αποτελεί περισσότερο μια βάση για διείσδυση σε γεγονότα , καταστάσεις ή οπτικές γωνίες που ο συγγραφέας δεν έχει παρουσιάσει ,αλλά τα παιδιά ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν . Με αυτή την έννοια,δεν υπάρχει κάποιο έτοιμο κείμενο προς αναπαράσταση ,και αυτή η απουσία είναι που δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να οδηγήσουν τα πράγματα μέσα από τη δική τους ματιά σε προορισμούς που απηγούν τις δικές τους ανάγκες ,ενδιαφέροντα, γνώσεις και εμπειρίες .

Παιδαγωγικά –Διδακτικά γνωρίσματα της Διερευνητικής Δραματοποίησης

Δίνει έμφαση στη διερεύνηση της κοινωνικής πραγματικότητας

Τα παιδιά σε μια πορεία συλλογικής διαπραγμάτευσης ,αξιοποιώντας κώδικες και τεχνικές του δράματος, μοιράζονται τις εμπειρίες και τις ιδέες τους για το δραματικό περιβάλλον, χτίζοντας την ιστορία της ομάδας .Στοχάζονται σχετικά με τη δράση τους ,αντλούν από τη φαντασία και τα αισθήματα προσπαθώντας να ερμηνεύσουν και έτσι να δώσουν νόημα σε αυτά που από κοινού δημιουργούν. Η συλλογική δράση κι ο στοχασμός μέσα από αποστασιοποιητικές τεχνικές, τους οδηγεί σε μια κριτική θεώρηση των χαρακτήρων της εσωτερικής τους πραγματικότητας, κι επομένως σε μια βαθύτερη κατανόηση του κόσμου.

Καλλιεργεί την επικοινωνία , το διάλογο και τη στοχαστική σκέψη

Μέσα από τη σύμβαση του ρόλου, η επικοινωνία καθίσταται αυθεντική ,καθώς οι καταστάσεις που διερευνούν τα παιδιά αποτελούν μέρος της δικής τους πραγματικότητας ,βιωμένες ωστόσο στο ασφαλές περιβάλλον ενός φανταστικού κόσμου.

Αναπτύσσει την κοινωνική και διαπολιτισμική συνείδηση

Είναι ένας τρόπος να αναγνωρίσουν την έννοια του άλλου ,του διαφορετικού ,που για να τον αποδεχτούν, χρειάζεται να τον κατανοήσουν. Δημιουργεί επίσης το περιβάλλον να δουν τον εαυτό τους μέσα από τη σχέση τους με τα πρόσωπα των άλλων .

Δίνει προτεραιότητα στο στοχασμό σε σχέση με την εμπειρία

Τα παιδιά εμπλέκονται στις φανταστικές καταστάσεις, αλλά αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι να προβληματιστούν σχετικά με αυτές. Δεν είναι η εμπειρία που από μόνη της έχει αξία αλλά η σκέψη πάνω στην εμπειρία . Είναι ένας τρόπος για να προκύψει η μάθηση .

Δημιουργεί συνθήκες για την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας

Αξιοποιώντας τη δημιουργική τους σκέψη μέσα από ατομικές και συλλογικές ανταποκρίσεις , τα παιδιά ματασχηματίζουν τις εμπειρίες τους και τις προσαρμόζουν σε διαφορετικές μορφές και σχήματα, δημιουργώντας νέες και ποικίλες αντιλήψεις για το περιβάλλον που ερευνούν. Έτσι, η δημιουργικότητα γίνεται μέσο επανακάλυψης και επαναπροσδιορισμού των εικόνων και των νοημάτων που έχουν για τον κόσμο .

Αναπτύσσει τη γλώσσα

Εμπλέκοντας τα παιδιά σε βιοματικά περιβάλλοντα όπου οι συγκρούσεις και ο διάλογος αποτελούν κύρια μέσα για την ανάπτυξη της δράσης.(Σίμος Παπαδόπουλος, 2007)

Έχει διαπιστωθεί ότι τη διδασκαλία του λογοτεχνικού κειμένου πρέπει να διαπνέει και να διαχέει το πνεύμα του παιχνιδιού γιατί παιχνίδι και λογοτεχνικό διάβασμα έχουν κοινά χαρακτηριστικά (Γκίβαλου,1997)

Σύμφωνα με τον L. S. Vygotsky η καλύτερη μέθοδος δεν είναι εκείνη όπου τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν και να γράφουν, αλλά εκείνη όπου και οι δύο αυτές ικανότητες συναντούνται στα παιχνίδια .(Vygotsky,1993)

Η θεατρική έκφραση αποτελεί μια από τις κύριες προσεγγίσεις παιχνιδώδους μάθησης. Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της διερευνητικής δραματοποίησης προσεγγίσαμε το παραμύθι ο Κοντορεβιθούλης προκειμένου να επιτύχουμε τους ακόλουθους στόχους :

- Έμφαση στη διερεύνηση της κοινωνικής πραγματικότητας
- Καλλιέργεια της επικοινωνίας, του διαλόγου, της στοχαστικής σκέψης.
- Δημιουργία συνθηκών για την ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας
- Ανάπτυξη της γλώσσας .

Ένα παράδειγμα από την τάξη

Εργαστήκαμε σε μια Α΄ και Β΄ τάξη με 43 μαθητές συνολικά .Επιλέξαμε το παραμύθι ο Κοντορεβιθούλης ,το οποίο προσεγγίσαμε μέσα από την τεχνική της διερευνητικής δραματοποίησης.

Οι τεχνικές που χρησιμοποιήσαμε ήταν :

Χάρτης της ιστορίας

Σε χαρτί του μέτρου όλα τα παιδιά ζωγράφισαν το δάσος ,το σπίτι του Κοντορεβιθούλη και του δράκου έτσι όπως το φαντάζονται. Η παρουσίαση της περιοχής στο χάρτη θα βοηθήσει στη διερεύνηση της ιστορίας .

Αυτοσχεδιασμός

Ζητήθηκε από τα παιδιά να χωριστούν σε ομάδες και να παρουσιάσουν τη σκηνή της περιπλάνησης στο δάσος.Να φανταστούν τα αδιέξοδα που αντιμετώπισαν και τις λύσεις που έδωσαν .

Παγωμένη εικόνα

Στο ρόλο του Κοντορεβιθούλη και των αδελφών του τα παιδιά παγώνουν την έκφρασή τους δίχως λόγο και κίνηση .Αισθάνονται μόνα ,παραδομένα στην μοναξιά και την ασφάλεια που τους προκαλεί το απέραντο και αφιλόξενο δάσος .

Φωναχτές σκέψεις

Σε ρόλο και ενώ βρίσκονται σε παγωμένη έκφραση με ένα άγγιγμα στον ώμο απαντούν σε ερωτήσεις .Οι ερωτήσεις αναφέρονται σε συναισθήματα που τους προκαλούν οι παρούσες συνθήκες διαβίωσης και η εγκατάλειψη από τους γονείς τους.Διαπιστώσαμε ότι τα περισσότερα παιδιά ένιωσαν το αίσθημα της απόρριψης λέγοντας ‘δε με αγαπούν ’ .Από την άλλη όμως έχουν την ωριμότητα να αιτιολογούν την απόφαση των γονιών .

Καρέκλα των αποκαλύψεων

Τα παιδιά αλλά και εμείς θέτουμε κάποιες ερωτήσεις στο παιδί –Κοντορεβιθούλη που κάθεται στην καρέκλα των αποκαλύψεων

Σε είχαν ποτέ κοροϊδέψει στο σχολείο για το ύψος σου ;

Πώς αισθάνθηκες; Πώς το αντιμετώπισες : Πώς σου φέρονται οι γονείς σου;

Τι παιχνίδια παίζεις με τα αδέρφια σου;

Τι είναι αυτό που σου αρέσει στον εαυτό σου ;

Τι είναι αυτό που θέλεις να αλλάξεις και γιατί ;

Έτσι μέσα από την τεχνική αυτή αναδύκνείται με έμμεσο τρόπο η δική τους αυτοεικόνα .

Οπτική γωνία

Τα παιδιά σε ομάδες μέσα από τη θεατρική αναπαράσταση μπαίνουν στη θέση των γονιών του Κοντορεβιθούλη και παρουσιάζουν διαφορετικές εκδοχές ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης της οικονομικής τους δυσχέρειας .

Μέσα από την τεχνική αυτή της εμπίωσης διαπιστώσαμε την κριτική και συναισθηματική τους ωριμότητα. Οι διαφορετικές εκδοχές που πήραμε ήταν:

Θα τα στέλναμε στο ορφανοτροφείο

Θα πηγαίναμε να δουλέψουμε στον άρχοντα για να έχουμε χρήματα

Θα πηγαίναμε να ψαρέψουμε στο ποτάμι για να έχουμε φαγητό

Θα ζητούσαμε βοήθεια από τη UNISEF

Αντικρουόμενες σκέψεις και συμβουλές

Την τεχνική αυτή την εφαρμόσαμε στο σημείο που ο Κοντορεβιθούλης αλλάζει τις κορόνες των κοριτσιών του δράκου με τα δικά τους σκουφάκια ,με αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους τα κορίτσια από τον πατέρα –δράκο.

Ένα παιδί σε ρόλο –Κοντορεβιθούλη περνά μέσα από το διάδρομο της συνείδησης όπου με τις διαφορετικές απόψεις του τονίζουν την τραγική θέση του χαρακτήρα .Ο Κοντορεβιθούλης θα πρέπει να σώσει τη ζωή του καθώς και των αδελφών του, χάνοντας τη ζωή τους κάποιοι άλλοι αθώοι .Τα συνειδησιακά εμπόδια καλλιεργούν τη στοχαστική ικανότητα των παιδιών.

Παντομίμα

Τα παιδιά με μοναδικά εκφραστικά μέσα την κίνηση ,τηνέκφραση του προσώπου ,τη χειρονομία δηλαδή χρησιμοποιώντας τη γλώσσα του σώματος ,έδειξαν τα συναισθήματα που βίωσαν κατά τη διάρκεια της περιπλανησής τους ,όταν άκουσαν τον δράκο να τα απειλεί,όταν κατάφεραν να τον αιχμαλωτίσουν και τέλος όταν βρέθηκε όλοι η οικογένεια μαζί.

Δραματοποιημένη αφήγηση

Τα παιδιά αναπαρίστησαν το σημείο εκείνο εκείνο που ο δράκος έτρεξε να πιάσει τα αγόρια .....μέχρι το σημείο που τον αιχμαλώτισαν ,μέσα από τη δική μας αφήγηση.

Μέσα από την τεχνική αυτή διαπιστώσαμε ότι τα περισσότερα παιδιά έχουν έντονα αναπτυγμένη την κοινωνική δεξιότητα της συνεργασίας. Αυτό έγινε αντιληπτό από τον τρόπο που ενήργησαν για να αιχμαλωτίσουν το δράκο.

Επομένως με την επιλογή του συγκεκριμένου παραμυθιού προκλήθηκε ενδιαφέρον από την πλευρά των παιδιών γιατί άγγιξε πτυχές της προσωπικότητάς τους. Αυτές αναδείχτηκαν ασυνείδητα μέσα από τις τεχνικές της διερευνητικής δραματοποίησης . Τα παιδιά κατάφεραν να αναδημιουργήσουν τον κόσμο με εφελτήριο την παιδική τους ευαισθησία ,τη δημιουργικότητά τους ,στο πλαίσιο του κοινωνικού περιβάλλοντος της ομάδας .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bettelheim B(1976) ; Η γοητεία των παραμυθιών Εκδ. Γλάρος
Κατσίκη –Γκίβαλου Α (1995) :Το θαυμαστό ταξίδι Εκδ. Πατάκη
Παπαδόπουλος Σ (2007) : Με τη γλώσσα του θεάτρου Εκδ. Γλάρος
Σακελλάριος Χ(1976) : Το παραμύθι χτες και σήμερα Εκδ. Πατάκη
Vygotsky L.S. (1997);Νους στην Κοινωνία ,μτφρ. Α. Μπίμπου και
Στ. Βοσνιάδου Εκδ. Gutenberg